

1 oktober 2017, Israelzondag in de Vredebergkerk

Orgelspel

Welkom en mededelingen

Moment van stilte

Intochtslied: 121: 1 en 4

v: Onze Hulp is in de Naam van de Heer

a: DIE HEMEL EN AARDE GEMAAKT HEEFT

v: zijn trouw duurt tot in eeuwigheid

a: ZIJN LIEFDE KENT GEEN GRENZEN.

v: Genade zij u en vrede

van God onze Vader,

en van de Heer Jezus Christus

door de heilige Geest.

a: AMEN

Als gebed op de drempel zingen we: Lied 377: 1, 2, 3 en 4

Kyriëgebed: elke bede sluiten we af met gezongen 'Heer ontferm U!'

Liefdevolle God,

Hier samen in de kerk, huis van rust en ruimte,

hier bidden wij u voor allen die geen huis hebben om tot rust te komen,

vluchtelingen en mensen in oorlogsgebieden,

vandaag bidden wij in het bijzonder voor allen die leven in Israel en Palestina,

mensen die verlangen naar vrede en veiligheid,

mensen die elkaar niet meer kunnen vinden als medemensen

doordat conflicten en geweld hun levens hebben getekend.

Om hoop in alle uitzichtloosheid, om visioenen van vrede die blijven bestaan
daarom bidden wij:

Trouwe God,

Wij bidden u voor wie in een veilig land wonen,

een huis hebben en genoeg te eten, maar die toch niet gelukkig zijn.

Om mensen die elkaar niet meer kunnen vinden,

om het leven dat voor sommigen zo zwaar is,

om eenzaamheid, zichtbaar of verborgen in een druk bestaan.

Om al uw mensen die verlangen naar geborgenheid

daarom bidden wij:

Barmhartige God,

Om mensen die een ongelijke strijd leveren,

tegen een ziekte in hun lichaam of in hun geest.

Om kracht die nodig is om te blijven vechten

of om erbij te staan en mee te lijden.

Om afscheid dat te vroeg kwam

om leven met verdriet.
Lieve God, om alle duisternis in de wereld,
dat wie daar zit niet alleen is, maar dat u erbij bent,
daarom bidden wij:

Glorialied: 92: 1, 2 en 3

Gebed voor het opengaan van de Schriften.

Liefdevolle God,
Het is niet zo makkelijk om echt te luisteren,
als er in ons al zoveel is dat om aandacht vraagt.
Gedachten en zorgen,
geluiden, vermoedheid.
Je kunt ons heel veel vertellen,
zonder dat er ook maar iets binnenkomt.
En je kunt ons ook niet zomaar iets op de mouw spelden,
we zijn tenslotte kritische mensen.
En toch worden we soms geraakt,
door een woord, een lied, een gedachte.
Soms komt er zomaar iets binnen wat nieuw is,
iets wat ons even optilt uit het hier en nu
en uitzicht geeft op U.
Om zulke momenten bidden wij u:
dat wij worden aangeraakt door uw Geest. Amen

Moment met de kinderen

Vandaag is het Israëlzondag. Hebben jullie wel eens iets over Israël gezien op het nieuws?

Op televisie zag ik twee broers: Arab Aramim en Yigal Elbanan. Ze waren geen broers van elkaar, maar allebei waren ze de grote broer van een klein zusje geweest. Arab en Yigal wonen allebei in Israël. Arab is Palestijn en Yigal Israëli. En allebei hebben ze iets verschrikkelijks meegemaakt tijdens de jarenlange oorlog tussen Israël's en Palestijnen. Het zusje van Arab werd doodgeschoten door Israëlische soldaten en het zusje van Yigal werd gedood bij een Palestijnse bomaanslag. Kort nadat het was gebeurd was Arab zo boos dat hij stenen ging gooien naar de politie. Maar dat vond z'n vader niet goed. Hij was bang dat het met Arab verkeerd zou aflopen als hij dat zou blijven doen. In plaats daarvan nam hij Arab mee naar de kring van getroffen families. Bij die kring komen Palestijnen en Israël's bij elkaar die iemand hebben verloren in de oorlog. Op die manier leerde Arab Yigal kennen.

In die kring van getroffen families vertelden ze elkaar hun verhaal en ontdekten ze dat hun verhalen op elkaar lijken. Ze hadden allebei een heel lief zusje dat veel te vroeg was gestorven als gevolg van het geweld in het land. Door met elkaar te praten leerden ze om elkaar niet als vijanden te zien. Ze werden vrienden en proberen nu samen te werken aan vrede. Ze bezoeken Palestijnen en Israël's en leggen contacten met mensen die nog nooit een vriendschappelijk gesprek hebben gehad met iemand van de andere groep. Zo proberen deze

jonge mensen te werken aan vrede in Israël.

Yigal haalde het gedicht aan dat op de zondagsbrief staat. Het is een gedicht van een dichter uit Israël: Yehuda Amichai.

Op de plaats waar wij gelijk hebben
zullen nooit bloemen groeien in de lente.

Op de plaats waar wij gelijk hebben
is de grond vertrapt en hard, als op een binnenplaats.

Maar twijfels en liefde woelen de wereld om
zoals een mol, een ploeg.
En er zal gefluisterd worden op de plaats
waar het huis stond
dat verwoest is.

Kinderlied: 25: 1, 2 en 3 (Waar zou de stad van de vrede zijn?)

Ezechiël 18: 1-4 en 18: 25-32

¹⁸De HEER richtte zich tot mij: ²‘Waarom gebruiken jullie in Israël toch het spreekwoord: Als de ouders onrijpe druiven eten, krijgen de kinderen stroeve tanden? ³Zo waar ik leef – spreekt God, de HEER –, nooit meer mag iemand bij jullie in Israël dit spreekwoord in de mond nemen! ⁴Weet dat alle mensenlevens mij toebehoren: zowel het leven van de ouders als dat van hun kinderen ligt in mijn hand, en alleen wie zondigt zal sterven.

²⁵Nu zeggen jullie: “De wegen van de Heer zijn onrechtvaardig!” Maar luister, Israëlieten! Ben ik het die onrechtvaardig is? Gaan jullie niet eerder onrechtvaardige wegen? ²⁶Iemand die rechtvaardig was maar dat niet langer is en onrecht begaat, sterft omdat hij onrecht heeft begaan. ²⁷Iemand die goddeloos leefde maar dat niet langer doet, mij trouw is en het goede doet, zal in leven blijven. ²⁸Als hij tot inzicht en inkeer is gekomen en niet langer misdaden begaat, zal hij zeker blijven leven en niet hoeven sterven. ²⁹De Israëlieten zeggen: “De wegen van de Heer zijn onrechtvaardig!” Ben ik onrechtvaardig, Israëlieten? Zijn jullie het niet die onrechtvaardig zijn?

³⁰Ik zal iedereen beoordelen naar de weg die hij gegaan is – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer, bega geen misdaden meer, anders brengt jullie schuld je ten val. ³¹Breek met het zondige leven dat jullie hebben geleid, en vernieuw je hart en je geest. Dan hoeven jullie niet te sterven, Israëlieten! ³²Want de dood van een mens geeft me geen vreugde – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer en leef!

Lied: 972: 5, 7 en 8 (Gij doet ons reizen door de tijd)

Matteüs 21: 23-32

²³Toen hij naar de tempel was gegaan en daar onderricht gaf, kwamen de hogepriesters en de oudsten van het volk naar hem toe. Ze vroegen hem: ‘Op grond van welke bevoegdheid doet u die dingen? En wie heeft u die bevoegdheid gegeven?’ ²⁴Jezus gaf hun ten antwoord: ‘Ik zal u ook een vraag stellen, en als u mij daarop antwoord geeft, zal ik u zeggen op grond van welke

bevoegdheid ik die dingen doe. ²⁵In wiens opdracht doopte Johannes? Kwam die opdracht van de hemel of van mensen?' Ze overlegden met elkaar en zeiden: 'Als we zeggen: "Van de hemel," dan zal hij tegen ons zeggen: "Waarom hebt u hem dan niet geloofd?"' ²⁶Maar als we zeggen: "Van mensen," dan krijgen we het volk over ons heen, want iedereen houdt Johannes voor een profeet.' ²⁷Dus gaven ze Jezus als antwoord: 'We weten het niet.' Daarop zei hij tegen hen: 'Dan zeg ik u ook niet op grond van welke bevoegdheid ik die dingen doe.'

²⁸Wat denkt u van het volgende? Iemand had twee zonen. Hij zei tegen de een: "Jongen, ga vandaag in de wijngaard aan het werk." ²⁹De zoon antwoordde: "Ik wil niet," maar later bedacht hij zich en ging alsnog. ³⁰Tegen de ander zei de man precies hetzelfde. Die antwoordde: "Ja, vader," maar ging niet. ³¹Wie van de twee heeft nu de wil van zijn vader gedaan?' Ze zeiden: 'De eerste.' Daarop zei Jezus: 'Ik verzeker u: de tollenaars en de hoeren zijn u voor bij het binnengaan van het koninkrijk van God. ³²Want Johannes koos de weg van de gerechtigheid toen hij naar u toe kwam. U geloofde hem niet, de tollenaars en de hoeren wel. En ook al zag u dat, u hebt u niet willen bedenken en hem alsnog willen geloven.'

Lied: 2 keer eenstemmig en daarna 3 keer in canon.

Michael Praetorius (1571-1621)

Ju - bi - la - te De - o, ju - bi - la - te De - o, Al - le - lu - ia!

Geliefde mensen van God onze Heer,

Vandaag is het Israëlzondag. Deze zondag werd in 1949 ingesteld, kort na de tweede wereld oorlog. De bedoeling was om in de kerk expliciet aandacht te besteden aan de verbondenheid met het joodse volk. Het was een andere tijd dan nu. De staat Israel was net gevormd, de omvang van de Holocaust drong langzaam tot ons door aan het dringen. Israëlzondag werd ingesteld als een poging om de verbondenheid met het joodse volk nooit meer uit het oog te verliezen...

Bijna 70 jaar na de oprichting van de staat Israel zijn we een geschiedenis van conflicten rijker en weten we eigenlijk nog maar weinig raad met de aanhoudende conflicten in het Midden Oosten. Moeten we nog wel doorgaan met het vieren van Israëlzondag? Of moeten we zoals een predikant voorstelde overgaan tot het vieren van een Midden Oosten Zondag...

Ik geloof dat elke zondag geschikt is om te bidden voor vrede in het Midden Oosten. En tegelijk denk ik dat het goed is om ons vandaag niet te richten op de staat Israël, maar juist op het joodse geloof. De geloofstraditie waarin Jezus leefde. Het geloof waarin het christelijk geloof is geworteld.

Gisteren was het Jom Kippur, grote verzoendag. De grootste, of zoals ze zelf zeggen meest heilige joodse feestdag van het jaar. Jom Kippur valt 10 dagen na Rosh Hasjana, het joodse Nieuwjaar. In de 10 dagen tussen Rosj Hasjanah en Jom Kippur staan de joden stil bij wat er verkeerd ging het afgelopen jaar. Ze proberen hun gedrag en het kwaad dat ze hebben gedaan te doorgronden en zoeken naar wegen om betere mensen te worden. Op de slotdag van deze tiendaagse, op Jom Kippur vasten ze 25 uur. Een groot deel van deze lange dag zonder eten en drinken brengen ze door in de synagoge, waar ze bidden om vergeving.

Graag neem ik jullie via een filmpje mee naar een joodse gemeenschap in New York aan de park avenue. De gemeenschap die u hier bijeen ziet is een gematigd conservatieve gemeenschap, dat is

tussen liberaal en orthodox. Het gebed dat u hoort is het slotgebed van Jom Kippur.

Enkele woorden ter inleiding. Daarna filmpje afspelen vanaf 0.53 tot einde. Bij 2.31 geluid wegdraaien zodat ik met de preek kan beginnen. Wel het filmpje tot het einde laten zien.

https://youtu.be/6k_Orlkk9Ww

De mensen die u hier ziet zijn aan het einde van een lange dag vasten gekomen. Door te vasten zetten ze hun lichamelijke behoeften opzij en richten ze zich op een dag van heiliging: een dag van zelfkennis en van zelfanalyse. Op die manier hopen ze de Eeuwige sterker te ervaren en tot verzoening te komen.

Opvallend vind ik dat dit meest heilige moment van het jaar, waarop de gelovige echt zoekt om in het reine te komen met God, dat dit moment tegelijk zo warm en gemeenschappelijk wordt beleefd. Dat je kinderen ziet staan bij de voorgangers, dat mensen elkaar omhelzen en zich vrij bewegen. En tegelijk zijn er heel oude rituelen die al twee – drieduizend jaar op dezelfde manier worden voltrokken. Je ziet gebedskleden met kwasten en de man die de ramshoorn blaast als teken dat de heilige dag ten einde is gekomen.

In het Christelijk geloof is, net als in het geloof van Israel, verzoening altijd een belangrijk thema geweest. De vraag naar hoe je gerechtvaardigd kon worden, hoe je goed genoeg kon zijn om Gods heil te ontvangen, die vraag was dé vraag waarop de reformatoren andere antwoorden gaven dan de toenmalige katholieke kerk. In de Rooms Katholieke Kerk bestond een stelsel van handelingen en betalingen waardoor de gelovige zich vrij kon kopen van zijn verdiende straf op de zonde. De reformatoren geloofden niet in deze vorm van zelfrechtvaardiging. Een mens kan nooit op eigen kracht goed maken wat hij verkeerd heeft gedaan. Het zondebesef was diep: God alleen kan, uit genade, de mens oprichten uit zijn verloren bestaan. De enige weg tot redding uit de zonde was te geloven in Jezus Christus en zijn offer aan het kruis.

Wanneer ik met oude mensen spreek, dan zeggen ze nog wel eens: waarom wordt er nog zo weinig over de zonde en de verzoening gepreekt. Zij groeiden op in een tijd waarin de centrale boodschap van de kerk de bekende trits was: ellende – verlossing en dankbaarheid. Eerst moest de mens goed doordrongen zijn van zijn zondigheid en daarna kon hij uit geloof de genade ontvangen. Goede werken waren er niet om eigen ziel te redden, maar om uiting te geven aan de dankbaarheid.

Ik leg mijn gesprekspartners vaak uit dat voor jonge mensen een al te grote nadruk op de zonde niet goed voelt. Moet je zo'n negatief beeld over jezelf hebben? Mag je alleen maar kruipend bij God komen? Is dat wat God wil?

Tegenwoordig zijn we meer geneigd om het goede in mensen te bevestigen en vinden we het belangrijk dat geloof iets is dat mensen bevestigt in hun bestaan.

Tegelijk is er een andere groep mensen in de kerk die om andere redenen niet meer goed uit de voeten kan met de trits ellende – verlossing en dankbaarheid. Ook deze groep bestaat uit voornamelijk oudere mensen. Zij hebben in het spoor van Kuitert en andere moderne theologen moeite gekregen met een theologie waarin het offer van Jezus noodzakelijk was om God te verzoenen met de mensen die zondigen. Zij kunnen niet geloven in een God die een onschuldige moet laten lijden om anderen te redden.

Met deze verschillende weerstanden en inzichten is het thema van de verzoening naar de achtergrond geraakt. Het is teveel beladen met dogma's die ons van elkaar scheiden. Het is bijna

gevaarlijk om er als predikant over te spreken, want voor je het weet ontsteek je links of rechts van je een brandje. Als er één begrip is waarover eindeloos is gedebatteerd en verketterd, dan is het wel de verzoening.

Toch denk ik niet dat we het thema daarom moeten parkeren in de koelkast. Ik denk namelijk dat het raakt aan levensvragen die met ons mens-zijn zijn gegeven. Levensvragen die ook de moderne mens raken en bezig houden. We gebruiken er misschien andere woorden voor, maar ten diepste worstelen we allemaal met de vraag hoe we om kunnen gaan met ons eigen falen en mislukken.

In klassieke bewoordingen gaat het dan om zonde en schuld. Het mislukken wordt gekoppeld aan verwachtingen die God van een mens heeft. En doordat je niet aan die verwachtingen kunt voldoen, kom je in het krijt te staan. Er ontstaat een schuld die moet worden voldaan.

De moderne en postmoderne mens leeft misschien minder vanuit het geloof in een objectief tegenover, een God die weegt of je aan zijn of haar verwachtingen voldoet. Maar de angst om te falen of te mislukken is vaak niet minder groot.

Schuld heeft daarbij voor veel mensen plaats gemaakt voor schaamte. Schaamte tegenover andere mensen, schaamte misschien ook wel tegenover God. Schaamte om wie we ten diepste zijn.

En waar bij schuld nog gevraagd kon worden om vergeving, is de mens die zich schaamt vanwege zijn fouten veel meer geïsoleerd. Wie last heeft van schaamte probeert zijn gedrag of in ieder geval de zichtbare buitenkant op te poetsen, maar staat toch alleen in zijn gevoel van mislukken. Staat ook alleen in zijn angst om door de mand te vallen.

Ik denk dat dit één van de oorzaken is waardoor zoveel jonge mensen last hebben van een burn-out of een depressie. Er is geen tegenover meer bij wie zij hun mislukkingen en vergissingen kunnen neerleggen. Er is geen tegenover meer bij wie ze hun angst om te falen kunnen neerleggen. Veel jonge mensen hebben geleerd dat wie zijn best doet zal slagen in dit leven en als gevolg daarvan wijten ze elk mislukken aan een gebrek aan inzet. Ze zijn zich constant bewust van het feit dat ze verschrikkelijk af kunnen gaan. Ze zijn koorddansers geworden op hun levenslijn, maar hebben voor hun vallen en falen geen adres. Er is succes en roem, geluk in de carrière en de liefde en daar tegenover staat de onpeilbare afgrond van verlies, van ongelukkig zijn en falen. In deze wereldvisie is weinig ruimte voor vergeving en genade. Er is zwart en wit en daartussen is weinig anders. En het wrange is: je kunt er zelfs voor in de wieg gelegd zijn voor het geluk of voor het ongeluk, voor het goede of voor het kwade.

Hebben in deze zo andere tijd de oude Bijbelteksten die we zojuist lazen nog iets te zeggen?

In Ezechiël gaat het om twee wegen: om dood en om leven. Maar let op, het zijn geen eindoordelen. Het zijn keuzes die jij als mens kunt maken. Je ouders kunnen wel zure druiven hebben gegeten, maar dat maakt jouw tanden nog niet stroef. Zelfs je eigen verleden hoeft je niet tot last te zijn. Elke dag is een dag om je om te keren tot God. Elke dag is een kans om het leven te hervinden zoals God het heeft bedoeld. De dood van een mens geeft me geen vreugde – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer en leef!

Het koord waarover we lopen blijkt niet gespannen boven een afgrond. Je kunt er opnieuw opstappen als je bent gevallen en je kunt erop van richting veranderen.

In de tekst van Lucas komen we een vergelijkbare oproep tegen. In een wereld waarin farizeeën en schriftgeleerden aan de ene kant staan en tollenaars en hoeren aan de andere kant staan, zegt Jezus: Wat is jouw antwoord op de roep van de Vader om te leven naar zijn wil. Wat is jouw antwoord vandaag? Lukt het jou om zijn wil te doen? Lukt het jou om je **om te keren**?

Jezus zegt hiermee niet dat we zondig zijn en geneigd tot alle kwaad, maar benadrukt dat je elke dag met een schone lei te beginnen. Dat hoe moeilijk het gisteren ook was, hoeveel fouten je ook maakte, hoeveel kansen je ook miste, hoe weinig de mensen nog van je verwachten, of juist

hoeveel... vandaag en morgen jou zijn gegeven als nieuwe kansen,
om te breken met verkeerde gewoontes en om een vrij mens te zijn.
Tegen de farizeeën en schriftgeleerden, de mensen die vanouds bekend staan om hun morele en
geestelijke superioriteit lijkt hij te zeggen:
let op, in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie...
Je bent een kind van God, niks meer, niks minder.
Elke dag is een kans om je te wijden aan het goede, elke dag is een kans om terug te keren, om
fouten uit het verleden los te laten en je te wijden aan het goede.
Wat dat goede is? Of wat het verkeerde is dat we beter los kunnen laten?
Daarop mag ieder zijn eigen antwoord zoeken.
Maar dat het zinvol is om te zoeken naar verzoening,
dat het zinvol is om te overdenken waar we mee bezig zijn,
ons leven kritisch te bekijken en te bedenken waar we kunnen groeien in geloof, hoop en liefde,
dat is iets wat we kunnen leren van de grote verzoendag, Jom Kippur.
Dat Gods liefde die wij hebben leren kennen door Jezus Christus ons daarbij mag dragen, Amen

Lied: 834: 1, 2 en 3 (vernieuw gij mij o eeuwig licht)